

načelno neprolazno a što pak zastarjelo i demantirano.

Svakako nije zastarjela Polanyieva teza da je ekonomija uvijek **uzglobljena** ili uklopljena u neki socijalni realitet i da »velika preobrazba« počinje upravo onda kada se, s pojavom liberalizma, tržišno-ekonomska racionalnost odvaja od društvenog sklopa zadobivajući autonomni karakter. To »izglobljivanje« ekonomije, tendencijski gledano, ima katastrofalne posljedice za društveni konsenzus na koji je liberalizam morao pristati kako bi zadržao svoju ideološku i sistemsku dominaciju. Alarmantne analize koje su krajem 20 stoljeća počele upozoravati na sve izrazitije rastakanje socijalne kohezije i krajnje negativne trendove socijalnog razvoja mahom su nalazile svoje eksplikativno pribježište u Polanyievim pesimističkim uvidima. U konceptualnom je smislu relevantno i Polanyievo razlikovanje **supstancijalne i formalne ekonomije**. Supstancijalnu ekonomiju ima svako društvo i ona je uvjet njegova preživljavanja, dok formalna ekonomija označava prevlast formalne i institucionalne racionalnosti računskog, kvantitativnog i nesocijalnog tipa. Ako se ta formalna racionalnost obznani, univerzalizira ili sredstvima moći nametne kao jedini tip ekonomije tada se gube sve društvene distinkcije, povijesne razlike i kulturne specifičnosti. Formalna ekonomija dobija status supstancijalnosti pa izgleda da joj nema nikakve alternative. Latouche se samo djelomično slaže s tim shvaćanjem. On naime drži da je ono što se naziva »supstancijalnom ekonomijom« ne samo skup pukih ekonomskih činjenica nego i cijeli jedan imaginarij koji vrlo snažno utječa na ekonomsko ponašanje socijalnih aktera. Ako je pak došlo do toga da je formalno-ekonomska racionalnost zauzela mjesto supstancijalne ekonomije, a to je u doba globalne apoteoze tržišta posve očigledno, onda je logično i bjelodano da ona stvara svoj imaginarij koji je reproducira i koji sprječava njezin krah. Zato su u zabludi oni koji se

pozivaju na Polanyievu **Veliku preobrazbu** tražeći u njoj argumente za strukturalnu nemogućnost održanja globalnih tržišta. U svojim povijesnim predviđanjima Polanyi se prevario. Tko uz njegovu pomoć »ratuje« protiv globalizacije neće imati uspjeha. Ali, i pored svega toga, Latouche drži da je to jedan od rijetkih ekonomskih teoretičara dvadesetog stoljeća koji je, izdaleka i s pogledom unaprijed, zahvatio svu socijalnu i antropološku ambivalentnost ekonomske racionalnosti u procesima modernog razvoja. Ako ništa drugo, pokazao je kako ta racionalnost može biti bezumna u svom uvjerenju da se čovjekovo djelovanje, ma u kojem društvu živio, sastoji samo od računa, kvantifikacije i »proze geometrijskog mišljenja«.

Rade Kalanj

Grupa autora

BRÜCKEN IN DIE ZUKUNFT

Frankfurt, Fischer, 2001, 267 str.

Organizacija ujedinjenih nacija, na prijedlog Seyeda Mohammada Chatamija predsjednika Islamske Republike Iran, rezolucijom 1998. godine proglasila je 2001. godinu za »godinu dijaloga između kultura«. Prošle godine je na inicijativu Kofi Annana formirana skupina od devetnaest izabраниh pojedinaca na čelu koje je bio Giandomenico Picco. Skupina je nazvana »Group of Eminent Persons« a reprezentirala je pripadnost različitim religijama i kulturama. Njezin je zadatak bio da ponudi viziju o zajedničkoj perspektivi čovječanstva i potakne proces dijaloga u svijetu i ohrabri nade u miran razvoj čovječanstva. Skupini je bilo pridruženo i sedam svijetu nepoznatih, ali zaslužnih osoba, među njima i jedna – Zlata Filipović – iz Bosne i Hercegovine. Knjiga se pojavila pod originalnim naslovom **Crossing the Divide. Dialogue among Civilizations**. Uvodnu riječ napisao je Joschka

